

gospodarske, obrtniške in narodne

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 5. novembra 1873.

Obs e g: Katera goveja živina je lepa? — Zoper drisko telet. — Gospodarske novice. — Gozdno postavo, kako jo na tanko spolnovati, gozdne preiskave izpeljavati in napraviti gozdni kataster. — Duhovščina pa slovenščina. — Branjevci „omike“. — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novi čar.

Gospodarske stvari.

Katera goveja živina je lepa?

Lepa živina, če je tudi še koristna, je več vredna od ne lepe.

Lepa goveja živina je, če ima sledečo podobo, in če bolj, lepša je:

Glavo lahko in primerno. Oči bistre, velike, vesele in pohlevne. Nosnice široke, mrzle in mokrotne (rosne).

Vrat ne predolg, pa mesnat, in ne predroben ne predebel; zatilnik širok in gnjat močen.

Hrbet poln in raven; prsa obokana, široka in globoka.

Život stočen kakor sod, ne spredej ne zadej viši; stegnjen, pa ne preveč. Ledja široka.

Polne stranice kažejo moč in debelivost.

Bedra močna, mesnata in polna, obokana, pa ne previsoka. Stegna močna, ne kriva, ne stisnjena.

Križ širok pa lepo stočen in celemu životu primeren, kovke vsaksebi.

Koža krepka, bolj tanka namesti debela, ki se rada premeče. Dlaka gosta, mehka in tanka.

To velja sploh od goveje živine, pa malokje se vse to vkup najde.

Voli so lepi, če vrh tega imajo malo bolj zastavno glavo, lepo zavite, ne predolge rogove, močen vrat, lepe močne noge, obokana pleča, polna bedra, širok križ, lepo zastaven rep, poln život pa ne zlo na visocih nogah. Taki voli so tudi za delo in za pitanje dobri.

Krava je lepa, če ima vrh zgorej rečenega: lahko, prijazno glavo, širok gobec, tanke in kratke lepe zavihane rogove, slok vrat, lepo slokane prsi; raven, okrogel život, zadnji konec širji, tanek rep, ne na debelih, ne na visocih nogah, debele mlečne žile pod trebuhom, lepo, okroglo, bolj v život stisnjeno, razširjeno, mehko ne mesnato vime. Taka krava ni samo lepa, je tudi rada mlečna.

Živinozdravništvo.

Zoper drisko telét.

Teleta včasih 8 ali 14 dni po rojstvu napade driska, ko še sesajo; mehko gré od njih in kislega smradu, pa tudi kolje jih, da večkrat poginejo.

Če takim teletom preiskuješ siršnik, to je, 4. želodec, najdeš neko skuto v njem iz zagrizenega mleka; drobna čeva pa se vidijo hudo vneta, snetjava.

Krivo je te bolezni težko prebavljivo mleko, ki ga sesa tele, pa tudi prehlajenje.

Da se ona skuta odpravi iz želodca, priporoča se štupa (prah) rabarbare in pa rumene kine, od vsake 1 kvintelc; oboje mora fina štupa biti, se dobro vkup zmešati in na 4 porcijone razdeliti.

Brž ko se driska loti sesajočega teleta, imej ga na gorkem in daj mu eno uro potem, ko je tele sesalo, eno tako štipico vsak dan, ki si jo z pol maslicem frišnega mleka (mleka ravno spod krave) dobro pomešal. Vsak dan zjutraj taka štupa z mlekom pomešana, ozdravi živinče v 2 ali 3 dneh, ako nisi driske zanemaril.

Če pa driska že dalje trpi, daj teletu vsaki dan tako štupo s pol maslicem kamilčnega čaja in dodaj še nekoliko žlic frišnega (toplega) mleka. To dajaj teletu vsaki dan, dokler se ne ustavi driska.

Pri tej priliki pa moramo svariti naše gospodarje in gospodinje, naj opustijo škodljivo navado, da prvo mleko, ki bi ga imelo tele od matere posesati, izmolzejo in ga teletu ne privoščijo, mislé, da mu je škodljivo. To je neumna vraža. Ravno to prvo mleko teletu izčisti in otrebi čeva in mu tako odvrne drisko. Naj si človek ne predrzne mojstriti dobrotljivo naturo!

Gospodarske novice.

* *Nov način cepljenja sadnih dreves* je iznajdel g. Jelinek na Českem. Že 12 let je neutrudljivo študiral in zdaj proglašuje znajdbo, po kateri sedanji način sadjereje pade in bi se imela začeti vsa drugačna sadjereja. Glavna reč je, da njegovo cepljenje je jako lahko in gotovega vspeha, da sadno drevje ostane zdravo in čvrsto. Ko se prepričamo o tej velikanski novi znajdbi — piše „Gosp. List“ — spregovorimo o tem prav natančno, kajti stvar je neprecenljive važnosti. — Gotovo je vsak sadjerejec radoveden: ali se potrdi ta znajdba ali ne.

* *Karlovska-Reška železnica in pa Rusko žito.* — Karlovska-Reška železnica se je odprla in tako je Ogerska prišla v neposredno dotiko z morjem. Misli bi se smelo po takem — piše Zagrebški „Gosp. List“ — da zdaj bode Ogerska vso drugo žitno konkurencijo pretekla; al oni se motijo, ki tako mislijo. Ogerska gledé žita ima ogromnega tekmeča (konkurenta), ki je to storil, da se na Ogerskem in Hrvaškem več kruha iz njegove pšenice peče kakor iz pšenice Ogerske ali Banaške in ta konkurent je — Rusija. Odkar je Rusija svojo železniško mrežo razpela

in katero še vsak dan bolj in bolj širi, pričelo je izvažanje njenega žita vsako leto toliko rasti, da Rusko žito je iz vseh Evropejskih trgov in tudi iz Angleških vse drugo žito potisnilo. Koliko več se ga izvozi od leta 1861. do 1872., kaže statistični pregled v časniku „Pest. Lloyd“. Iz tega vsakoletnega natančnega pregleda se vidi, da v 10 letih je izvoznja Ruskega žita narastla na 100 milijonov srebernih rubljev. Za nas — sklepa „Gosp. List“ — bo Reško-Karlovška železnica vendar-le tudi pri vsem tem, da Rusko žito nadvladuje druga žita, to korist imela, da se bode Rusko žito tudi v našo deželo (pa tudi v slovenske) lože in cenejše dobivalo.

* *Vina na Hrvaškem* so v nekaterih krajih obilo pridelali, kar pa se mošta tiče, je bolj kisel kakor lanskó leto. V Dalmaciji je vinski pridelek zelo slab. Velika suša je tudi grozdje posušila, zato je malo izdalo. Vino in olje so glavni izvodi Dalmacije; kedar to slabo rodi, je huda za Dalmacijo. Prihodnje leto bode zato žalostno za Dalmacijo. Zato nova „Presse“ zahteva, naj se ondi nemudoma začno železnice delati, da ljudstvo dobí zaslunka in se reši stradanja. —

Gozdno postavo,

kako jo natanko spolnovati, gozdne preiskave izpeljavati in napraviti gozdni kataster.

Ukaz ministerstva za poljedelstvo dogovorno z ministerstvom notranjih zadev od 3. julija 1873,

veljaven za vse kraljevine in dežele, zastopane v drž. zboru.

(Dalje.)

III. Čuvanje nad važnejšimi gozdnimi razmerami sosebno.

Gozdni lazi (novine).

§. 3. Gosposke so dolžne čuvati nad tem, da se brez posebne dovolitve noben gozd ne odtegne gozdni gojitvi, in gledé take dovolitve se je trdno držati tega, da se ona dá samo takrat, kedar so spolnjeni pogoji, zaukazani v §. 1 gozdne postave.

Če se najdejo gozdna zemljišča, na katerih se je les brez dovolitve posekal, tedaj se ima brez odloga vpeljati uredska obravnava po omenjenem paragrafu gozdne postave in pri tem se ima na trdno postaviti vse, kar se je pri tem delalo in storilo, vzlasti, ali se sme dati poznejša dovolitev iz javnih vzrokov za sekanje, ali ne, in v zadnjem primerljeju, kako se ima gola zemlja zopet pogozditi.

Potem kar se je našlo, mora politična okrajna gosposka izreči kazen zoper tiste, kateri so krivi nedovoljenega posekanja gozdov, in h krati storiti, kar treba, da se gola tla zopet pogozdé.

Sicer se o tem oziru zavrača na povelje ministerstva za poljedelstvo od 2. avgusta 1872. leta, št. 7281.

O danih dovolitvah za posekovanje gozdov mora imeti vsaka politična okrajna gosposka zaznamek po posebnem obrazcu, v katerega se imajo vpisati zadevajoča data gledé že poprej dovoljenih pa še vršecih se izsekovanj na podlogi zadevajočih spisov v dveh letih, gledé prihodnjih pa precej, ko zadobí pravno moč gosposkini odlok.

Ta zaznamek se ima zaporedoma natanko in zanesljivo nadaljevati.

Spodreja.

§. 4. Če je politična gosposka po §. 2 gozdne postave zaukazala spodrejo, tedaj se imajo v dotičnem odloku, kolikor se vidi potrebno za ugodni vspeh po

tem, kar se je pri preiskavi našlo in po nasvetih, katere je morebiti podal gozdni tehnik, v kateri dobí in kako se ima zvršiti spodreja, dati primerni zaukazi, in če je potreba zavolj vodstva in nadzorstva pri izvrševanju posebnih del, tudi v tej zadevi storiti, kar treba.

Če se je po obravnavah pri posamesnem brez dovolitve storjenem posekanju že poprej zaukazala spodreja, ali so se drugi ukazi dali, tedaj se ima politična okrajna gosposka prepričati, ali so se ti ukazi izvršili, in po okolinostih storiti, kar je treba, da se izvrše.

Politična okrajna gosposka ima dalje v obče nad tem čuvati, da se na novo posekani gozdni deli in stari lazi v dobi, katero predpisuje §. 3 gozdne postave, zopet pogozdé, pri tem je na to gledati, da samo enkratna setev ali zasaditev ne zadostuje popolnoma, temveč, da se morate ponavljati, če je potreba, v omenjenem času, potem, da se mladih drevesec ne sme pred časom izpuliti toliko, da bi s tem trpela končna popolnoma pogozditev.

Če je v §. 3. gozdne postave podpisana doba že pretekla, pa se spodreja še ni pričela, ali da se k temu še niso začele potrebne priprave, in se je bati, da ubrani naravno pogozdovanje gozdni vlastnik ali drugi vdeleženci s tem, da ne napravijo zagraj ali omejitev drugih potrebnih vžitkov, ima se opuščena spodreja natančno kakor predpisuje §. 2. gozdne postave po sili izpeljati.

Pri tem pa ima v obče veljati za pravilo to, da se imajo za spodrejo po gosposkinih ukazih le taki prostori odbrati, kateri so se po svojem namenu že poprej rabili kakor gozd, pa se zanemarili, in kateri se previdoma dadé vspešno pogozditi.

Ako gré za goljave velicega obsežka, katere se imajo v prid kulture ali zavolj drugih javnih oziróv pogozditi, imajo se vdeležencem, če je potreba, v ta namen, da se pridobé drevesca, seme, ali zavolj drugih gozdnih kultur potrebni nasveti dati, ko bi treba bilo, imajo se pridobiti drevesca, seme itd. in praznosta pogozditi s posredovanjem gozdnega tehnika.

Politična gosposka ima v dosego tega namena s primernim vplivom vzlasti si prizadevati, da se v tistih krajih njihovih okrajev, kjer za pogozdovanje ni sposobnih drevesc, napravijo setvine in drevesnice v primerni velikosti na občinske troške ali večih gozdnih posestnikov, iz katerih bi lahko dobivali tudi manjši gozdni posestniki potrebna drevesca za primerno plačilo, in da se dalje, kolikor dopuščajo razmere, napravijo izgledna pogozdovanja, po katerih se spodbujajo manjši gozdni posestniki za dobro obdelovanje gozdov.

Po okolinostih se sme v posebno ozira vrednih primerljejih nasvetovati ministerstvu za poljedelstvo denarna pomoč za take naprave.

O spodrejah, zaukazanih po gosposkah, ima vsaka politična okrajna gosposka napraviti zaznamek po posebnem obrazcu in vpisavati se ima vanj, kakor se je zaukazalo v §. 3. (Dal. prih.)

Slovstvene stvari.

Duhovščina pa slovenščina.

„Presse“ je pred malo meseci iz Gradca poročala, da je ondi neki učen (?) filolog in profesor slovenščine kar naravnost duhovščini vse zasluge za slovenstvo naše zanikal. Ker „Presse“ veliko laže, mislili smo, da bode imenovani doktor to notico očitno zavrnil kot laž; al ni se to zgodilo dozdej in se menda tudi ne bo. Zato ne moremo si kaj, da ne bi oni nespametni trditvi postavili nasproti nekoliko imen slovenskih duhov-